

НОВИ САД - На данашњи дан 1926. године умро је српски државник Никола Пашић, један од оснивача Радикалне странке 1881. и њен вођа, творац Видовданског устава 1921. првог устава Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Као студент политехникума у Цириху, Швајцарска, пришао је социјалистима и прихватио идеје Светозара Марковића, и његових руских узора. По повратку у Србију уређивао је социјалистички лист "Ослобођење", а 1878. изабран је у Народну скупштину. После гушења Тимочке буне 1883. емигрирао је и у одсуству је осуђен на смрт. Краљ Милан га је касније помиловао. Одлучујуће је допринео да Србија 1888. добије устав који је приморао Краља Милана да се повуче.

Убрзо по абдикацији краља Милана у корист сина Александра 1889. постао је председник скупштине, а 1891. председник владе. Доминантну политичку позицију у Србији учврстио је после доласка на власт краља Петра Карађорђевића 1903. Владу је водио и од 1904. и потом још три пута, а после Првог светског рата био је три пута и председник владе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Успешно се опирао настојањима Аустро-Угарске против Србије, учествовао је у стварању Балканског савеза

упереног против Турске и био одани присталица царске Русије. Уз краља Александра, од 1914. регента, предводио је Србију у победоносним балканским ратовима 1912. и 1913. и у Првом Светском рату од 1914. до 1918. Заступао је Краљевину Србију 1919. на Версајској мировној конференцији и одлучно допринео стварању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Данас је уторак, 10. децембар 2019. До краја године има 21 дан.

1520- Немачки црквени реформатор Мартин Лутер прекинуо је све везе с Римом спаливши јавно у Витенбергу булу у којој му је папа ЛавХзапретио проклетством ако се у року од 60 дана не одрекне јереси.

1603- Умро је енглески лекар и физичар Вилијам Гилберт, назван "отац електрицитета", лични лекар краљице ЕлизабетеI. Прославио се, као физичар, делом "О магнетима" иако му је та област била само нека врста хобија. Доказао је да је Земља велики лоптасти магнет и да се игла на компасу не управља према небу, како се до тада веровало, него према магнетним половима планете. Схватањима магнетизма небеских тела и електрицитета снажно је утицао на развој науке у 17. веку. 1810 - Француски цар НаполеонIприкључио је Француској немачке територије са градовима ХанOVER, Бремен, Хамбург, Лауенбург и Либек.

1819- Рођен је италијански револуционар Феличе Орсини, један од најистакнутијих чланова "Младе Италије", покрета за ослобађање и уједињење италијанских земаља. Основао је организацију "Италијанска завера синова смрти", због чега је тамновао од 1843. до 1846. Револуционарне 1848. учествовао је у борбама против Аустријанаца у Венецији и Риму, а 1854. није успео да у Ломбардији побуни италијанске и мађарске војнике у саставу аустријских окупационих снага. Потом је из тамнице у Мантови побегао и отишао у Лондон, а у јануару 1858. покушао је атентат на француског цара НаполеонаIII, после чега је погубљен. Дела: "Аустријске тамнице", "Успомене и авантуре", "Политичке успомене".

1822- Рођен је француски композитор белгијског порекла Сезар Франк, изванредан импровизатор, оргуљаш у париским црквама и професор на Париском конзерваторијуму. Са Хектором Берлиозом био је представник француског музичког романтизма, обновитељ француске симфоније и камерне музике. Дела: "Симфонија д-мол", симфонијске поеме"Eolides", "Psyche", "Les Djinns", "Симфонијске варијације за клавир и оркестар", соната за виолину и клавир, клавирски квинтет, композиције за оргуље и за клавир.

1830- Рођена је америчка књижевница Емили Дикинсон, за живота готово анонимна, јер је до смрти објавила само пет песама. Њених више од хиљаду песама, откривених после смрти, постхумно је објављено у шест томова. Приређивачи су их поделили у четири категорије: песме о природи, о времену и вечности, о љубави и о животу. Њена поезија је изразито интроспективна и усмерена ка мистичном, наглашене оригиналности.

1845- Енглески грађевински инжењер Роберт Томпсон патентирао је прве пнеуматске гуме.

1848- Луј Наполеон је надмоћном већином добио изборе за председника Француске. Четири године касније извео је државни удар и прогласио се царем Наполеоном III.

1868- Први семафори за регулисање саобраћаја у свету почели су да раде у Лондону, на тргу испред зграде парламента.

1878- Рођен је српски социјалиста Радован Драговић, вођа социјалистичког покрета у Србији, један од оснивача Српске социјалдемократске странке 1903. њен секретар а потом председник до смрти 1906. Обновио је 1901. "Београдско радничко друштво", основано 1896. прву социјалдемократску организацију у Србији, а од 1900. до 1903. уређивао је листове "Напред", "Раднички лист", "Стари раднички лист" и "Радничке новине". Основао је и социјалдемократски Централни одбор, који је објединио све радничке организације у Србији, што је омогућило стварање Српске социјалдемократске странке. С Димитријем Туцовићем допринео је успостављању јединства синдиката и радничке политичке партије.

1895- Основано је "Друштво за унапређење и улепшавање Сокобање и њене околине" - био је то зачетак организованог туризма у тадашњој Краљевини Србији. На челу Управног одбора Друштва налазио се др Петар Дојић, бањски лекар, док је покровитељ био Архиепископ Београдски и Митрополит Србије Михаило. Сокобања је као лечилиште била позната још у антици. У 19. веку у њој су често боравили владари из лозе Обреновића - Књаз Милош и његов млађи син потоњи кнез Србије Михаило.

1896- Умро је шведски хемичар, индустријалац, филантроп и проналазач Алфред Бернард Нобел, који је проналаском динамита 1867. стекао огромно богатство. С

намером да се динамит користи само у мирнодопске сврхе, тестаментом је оставио фонд од 9,2 милиона долара за доделу награда за ванредна достигнућа у физици, хемији, медицини, књижевности и залагању за мир. Прве Нобелове награде Краљевска шведска академија доделила је 1901. Од 1969. Академија додељује и награду за економију. Награду за мир додељује Нобелов комитет у Ослу.

1898- Рођен је српски сликар Иван Табаковић, професор Академије примењених уметности у Београду, члан Српске академије наука и уметности. Студирао је у Минхену, Будимпешти, Загребу и Паризу. Припадао је групама "Земља", "Дванаесторица" и "Шесторица". Добио је "Гран при" за сликарство на међународној изложби у Паризу 1937. и Златну медаљу на међународној изложби керамике у Прагу 1962.

1898 -После пораза у Америчко-шпанском рату, Шпанија се у Паризу мировним уговором одрекла Кубе, Порторика, Гуама и Филипина. Био је то крај шпанског колонијалног царства осим поседа у Африци.

1904- Рођен је чехословачки државник Антоњин Новотни, генерални секретар Централног комитета Комунистичке партије Чехословачке од 1953. и шеф државе од 1957. С функција је смењен почетком 1968, када су започеле реформе назване "Прашко пролеће", које су онемогућене војном интервенцијом Варшавског пакта у августу 1968.

1909- Престала је да излази "Шабачка чивија", један од најбољих хумористичко-сатиричних листова у Србији. Први број се појавио у септембру 1906.

1931- Нисето Алкала Самора и Торес постао је први уставно изабран председник Републике Шпаније.

1935- Кнез намесник Павле Карађорђевић свечано је отворио за употребу мост Краља Петра II, данас познат као - Панчевачки мост.

1936- Британски краљ Едвард VIII је абдицирао, задржавши при том титулу - војвода од Виндзора. Едвард VIII повукао се са престола како би могао да ступи у брак с

Американком Волис Симпсон, која се претходно два пута удавала.

1941- Јапански авиони су у Другом светском рату у Јужнокинеском мору потопили британске ратне бродове "Рипалс" и "Принц од Велса", на којима је погинуло око 800 људи.

1948- На заседању у палати Шајо у Паризу, Генерална скупштина Уједињених нација усвојила је Универзалну декларацију о правима човека.

1954- Српски и хрватски писци и лингвисти постигли су Новосадски договор о српскохрватском књижевном језику, који је потписало 25 угледних стручњака за језик, са српским писцем Ивом Андрићем на челу. Други потписник био је Александар Белић, председник Српске краљевске академије и доцније Српске академије наука. Закључено је "да је народни језик Срба, Хрвата и Црногораца један језик с два изговора", да су оба писма - ћирилица и латиница - равноправна и да језик има заједнички правопис. Распадом југословенске државе Новосадски договор изгубио је на значају.

1961- На свечаности у Стокхолму, у дворани Концертне палате Шведске краљевске академије, Иви Андрићу је додељена Нобелова награда за књижевност. Шведска краљевска академија донела је 26. октобра 1961. одлуку да се Андрићу додели Нобелова награда за књижевност, за дело "На Дрини ћуприја", као и за свеукупан његов књижевни рад. У најужем избору су се тада, поред Андрића, налазили и енглески писци Лоренс Дарел и Грем Грин, Американац Џон Штајнбек и Италијан Алберто Моравија.

1963- Султанат Занзибар, афричка острвска држава у Индијском океану, британски протекторат од 1890. стекао је независност у оквиру Британског комонвелта. Наредне године постао је република и с Тангањиком је створио нову државу која је добила назив Танзанија.

1964- Нобелову награду за мир добио је Американац афричког порекла Мартин Лутер Кинг, борац за грађанска права црнаца.

1967- Прва комерцијална термонуклеарна експлозија извршена је у Новом Мексику (САД) с циљем експлоатације природног гаса.

1980- Милтон Оботе проглашен је председником Уганде, као први афрички шеф државе који се вратио на власт после збацивања војним ударом. Војска га је 1985. други пут збацила с власти.

1982- Двојица совјетских космонаута вратила су се на Земљу после рекордних 211 дана проведених у васиони у броду "Саљут 7".

1983- Раул Алфонсин је преузео дужност председника Аргентине као први демократски изабран шеф државе после осмогодишње владавине војне хунте.

1987- Умро је амерички виолиниста Јаша Хајфец, један од највећих мајстора тог инструмента 20. века.

1989- У Чехословачкој је власт преузела прва некомунистичка влада од 1948. и председник Густав Хусак поднео је оставку.

1996- Председник Јужне Африке Нелсон Мандела потписао је устав којим су сви грађани, без обзира на расу, изједначени пред законом, што је био завршни чин у демонтирању система апартејда.

1998- Палестинска ослободилачка организација поништила је одредбе свог устава које су позивале на уништење Израела.

2002- Министри иностраних послова тадашње СРЈ и Хрватске Горан Свилановић и Тонино Пицула потписали су Протокол о привременом режиму на полуострву Превлака којим су регулисана преостала питања везна за ту територију. Од септембра 1992. ту демилитаризовану зону контролисали су посматрачи УН.

2006- Умро је бивши чилеански диктатор Аугусто Пиноче. На власт је дошао војним ударом 1973. када је уклоњен легално изабрани председник Салвадор Аљенде. На челу Чилеа налазио се до 1990. Под његовим режимом страдало је, из политичких разлога, готово 3.200 особа, а близу 30.000 је трпело разне облике репресије. Поред бројних оптужби, ни један судски процес против њега није изведен до краја.

2013- Сенат Уругваја изгласао је законске оквире који регулишу гајење и дистрибуцију канабиса, којима ће та земља постати прва у свету која је потпуно легализовала производњу канабиса и његову продају.

(Танјуг)